

ושכנתי בתיכם

דברי התעוררות וחיזוק בענייני השעה

בס"ד
בסלו תשפ"ו
גיליון 8

זכו העוון

להרבות השראת השכינה ולחזק את חומות הקדושה והצניעות בכרם בית ישראל.

אך אין זה מספיק. אל לנו להישאר ב'נר איש וביתו'. אסור לנו להסתפק במועט, למרות שהמועט הזה הוא רב ועצום מאד. תפקידנו להיות מוסיפים והולכים כל העת, גם איש איש בביתו, וגם אצל אלו שיש לנו את הכלים להשפיע עליהם. וכבר נודע מאמרם ז"ל (ירושלמי שביעית ספ"ג) ששאלו זכה למלוכה בזכות זקנו שהיה מדליק נרות במבואות האפלים ועושה חסד עם הרבים, וביארו הפני משה ומהר"א פולדא: במבואות האפלים - שלא יכשלו בני אדם.

בידידות ובהערכה רבה מערכת 'ושכנתי'

מצות חנוכה נר איש וביתו, מכאן ואילך מוסיף והולך.

אמנם נכון, ההסתפקות במועט מדה טובה היא, ניתן לומר שהיא אחד המאפיינים של בית של תורה ושל עמלי תורה. גם אצל מי שזכה ל'שני שולחנות' ובאפשרותו להתענג על מנעמי תבל ומחמדיה, הבית יתנהל על העיקרון של חינוך להסתפקות במועט. אבל לא תמיד...

רבותינו למדנו, שהסתפקות במועט נכונה ורצויה רק כאשר מדובר בענייני העולם הזה, אך כאשר ברוחניות עסקינן, שם אדרבה ואדרבה, מוסיף והולך היא המידה.

אין כל ספק כי מגמה של עליה וחיזוק מורגשת מאד. רבות בנות עושות חיל

תוכן הגליון

2

מאמר מערכת
הרב **אברהם רוט** שליט"א

3

בקדוש פנימה
ראיון עם הגאב"ד הגאון הגדול
רבי **שריאל רוזנברג** שליט"א

5

יטודות הבית
הרב **דוד כץ** שליט"א

7

הכתר
הצניעות וההסתרה
הרב **שמואל אולמן** שליט"א

9

לאורם
מחן רה"י
רבי **מיכל יהודה ליפקוביץ** זצ"ל

10

דברי רבתינו
הרב **יהודה ברנשטיין** שליט"א

11

עיונא דשמעתתא
הרב **מאיר גרין** שליט"א

12

והאר עינינו
הרב **יוסף גולדשמיט** שליט"א

13

שיחת חיזוק
המשגיח הגה"צ רבי **דן סגל** שליט"א

הגאב"ד הגאון הגדול רבי שריאל רוזנברג שליט"א

כל תוספת חיזוק בצניעות יש בזה מעלה עצומה, שהחיזוק בצניעות מגביר באדם את היראת שמים, וכשיש לאדם יותר יראת שמים הוא מתעלה יותר, וככל שהוא מתעלה הוא הולך מחזיל אל חיל

הראיון המלא בעמוד 3

ומנותר קנקנים נעשה נס לשוננים.
ויאמר אליה אלשע מה אעשה לך,
הגיד לי מה יש לך בפית, ותאמר אין
לשפחתך כל בפית כי אם אסוף שמן:
ויאמר לךי שאלי לך כלים מן החוץ.

אותו העיקרון חוזר על עצמו: הנס
והברכה יבואו ובריבוי גדול, אך רק
כתוספת, משהו חייב להיות לפני
כן. אילו היו הכהנים מתייאשים או
נכנעים עקב הדין של "טומאה הותרה
בציבור", לא היתה לנו את ה"מצוה
החביבה" כלשונו של הרמב"ם. לא
היה לנס על מה לחול, לא היו ברכה
ושפע בלי פך אחד קטן.

פתחו לי פתח... ואז... אני אפתח.

מאז החלה מהפכת החיזוק בשמירת
הלשון ובלימוד היומי של ספרי מרן
החפץ חיים, הבינו הכל כי שיטת 'או
הכל או כלום' איננה נכונה כלל ועיקר.
'או שומר בשלימות - או הפקרות',
ישתקע הדבר ולא יאמר. רבים הם
אלו שהחלו בשעה יומית וכדומה,
ועל ידי זה הגיעו במשך הזמן לדיבור
כהלכה. ומדוע?

כי באמת כבר גילו לנו חז"ל במילים
חדות וברורות במסכת סוכה,
אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של
אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש
להמיתו, שנאמר צופה רשע לצדיק
ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה
שעוזר לו אינו יכול לו, שנאמר ה' לא
יעזבנו בידו.

וכדי לזכות שיהיה הקב"ה עוזר לו,
חייבים פתח שייפתח על ידינו.

שעה ביום אין משמעותה שעה אחת
של זהירות אל מול עשרים ושלוש
שעות של הפקרות, אלא זו שעה

של 'פתח' כדי לזכות ל'ואני אפתח',
לזכות ל-ה' לא יעזבנו בידו.

ואם נכון הדבר בשמירת הלשון, הרי
שבשמירת הקדושה והצניעות הדבר
נכון שבעתיים, מפני שאת אותו רשע
הצופה לצדיק ומבקש להמיתו בדברי
רכילות לשון הרע, פוגשים ביתר
שאת וביתר עוז - הוא וכל גונדא
דיליה - במלחמה הגדולה על חומת
קדושת המחנה וצניעות המלבושים.

מלחמה זו שנותרה כנראה כניסיון
לדור האחרון, הפילה ומפילה כל
העת חללים רבים, הן בתחום פגעי
הטכנולוגיה, והן בתחום ה'מודה'
והאופנה. ואם חלילה יוריד ישראל
את ידו - וגבר עמלק ח"ו.

כעת, כשאנו כבר נמצאים הרבה אחרי
שקיעת החמה וצאת הכוכבים, וכבר
אוחזים בסמוך ל'טפח הסמוך לפתח'
ו'קול דודי הנה זה בא', אנו זוכים
לראות כיצד 'מנותר קנקנים נעשה
נס לשוננים'. לאותם שושנים, בני
תורה יקרים, שידעו להיבדל מכל
מה שריח פריצות נודף ממנו, להם
ובזכותם נעשה הנס, ותהילות לה' -
רבים רבים עוסקים בענין ודורשים
לדעת את דקדוק ההלכה ודעת
התורה בכל פרט ופרט.

רבים מאד חשים ומרגישים כי נפשנו
קצה בלחם הקלוקל, ואותו מלך זקן
וכסיל המשווק את מרכולתו הזולה,
כבר איננו ערמומי ומחופש כבעבר,
אלא ללא כל בוש, בפרהסיא
ובראש מורם, מנסה להפוך את
הפסול לסטנדרט ואת הטמא לנחלת
הכלל, ואם כן עבורנו הרוצים וחפצים
להישמר ממנו - קל יותר לזהות את
האויב.

אותם רבים הנמצאים ומפוזרים
בכל מקום אך מאוחדים ודבוקים
בשאיפה לעשות רצון קונם, וזוכים
להיות 'בני בינה' ולעמוד בעוז כנגד
רוח ההפקרות השוררת ברחוב, הם
אלו הזוכים להדליק את המנורה
בשמן זית זך ולהשפיע טהרה על כל
כלל ישראל.

תפקידנו בעת הזו, עד כי 'תכלה
רגל מן השוק', להאיר ולפרסם - הן
לעצמנו והן לבני רשות הרבים - כי
אותה תרבות יון ממנה ניצלנו בימים
ההם בזמן הזה, אותה מלחמת קודש
עליה מסרנו את הנפש ועליה הורגנו
כל היום, לא נעלמה מן העולם, כי
אם פשטה צורה ולבשה צורה, ובכל
דור ודור עומדים עלינו לכלותינו,
ורק הפתח אותו פתחנו, הוא הוא
שימשיך עלינו את ההבטחה של
והקב"ה מצילנו מידם.

חובתנו וזכותנו להמשיך את מהפכת
הצניעות, ועלינו לדעת כי בכל בית
של יראי ה' בו מעוררים על הנושא
ולומדים עליו, פותחים עוד ועוד
פתחים להקפדה ושמירה על בגדי
צניעות וכיסוי הראש כדת וכהלכה,
ובמקביל גודרים גדרים להרחקה
והתנזרות מכלי המשחית של
יצר הרע על כל שמותיהם וכינויי
כינויהם.

נודה על שעבר ונצחק על העתיד,
ונבקש: חשוף זרוע קדש וקרוב
לך חשופה, נקם נקמת ים עבדך
מאמה הרשעה, כי ארך לנו חשעה,
נאין לך לימי הרעה, דחה אדמוך
בצל צלמוך, הקם לנו רועה שבעה.

מערכת 'ושכנתי'

בין קודש פנימה

עם הגאב"ד הגאון הגדול רבי שריאל רוזנברג שליט"א

• הראיון המלא •

מה מרויחים בזה שמחליפים מפאה למטפחת?

"כפי שאמרנו, בודאי שעל ידי החיזוק בזה זוכים לחיזוק ביראת שמים, וכשאדם מתחזק ביראת שמים הוא במצב של עליה. ובנוסף לזה, יש את הברכה מעצם הצניעות, שעל ידי זה זוכים לרוב טוב בזה ובבא".

עד כאן השו"ת. כאמור, להשלמת הדברים נביא בזאת מדברי מורינו הגר"ש שליט"א שנשא בכנס חיזוק והתעוררות בנושא הצניעות.

וכה היו דבריו בכנס לאברכים בבית מדרשו 'בית אריה', מוצ"ש בשלח תשע"ו. (מתוך החוברת 'בהתאסף ראשי עמ'):

הדברים שידברו הערב אינם חדשים, ולא ימצאו בהם חידושים. וזה גופא הצער והכאב הגדול, מדוע דוקא בדברים אלו שכולם יודעים ומבינים אותם, המצב הוא שלא מקיימים אותם כדת וכהלכה.

היום כולם מחפשים סגולות, עד שהגענו למצב שהרבה אנשים לא מוכנים אפילו לתת כסף לצדקה אם לא יתפלל עליהם אחד מגדולי וצדיקי הדור עבור זה, ואילו בדברים אלו שסגולתם מפורשת בתורה כפי שנאמר (דברים כג, טו): "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריו", דהיינו שבדבר זה תלויה שרייתו של הקב"ה בינינו, ובדבר הזה תלויות כל הברכות וההצלחות כולם, דווקא בזה לא מחפשים ומנסים לעשותם ולעיתים אף מזלזלים בהם ולא מקיימים את מה שמחויבים לקיים.

לצערינו הרב, בעינינו אלו של צניעות נהיה 'פוסק' מיוחד שלא משתמשים בו בשאר חלקי התורה, והוא הפוסק של "כמו כולם". וזה גורם שגם כשכבר מבינים שהלבוש אינו לפי ההלכה, כגון שהוא קצר יותר מהאורך הנדרש, למרות זאת לא משנים אותו והולכים בו, בטענה של: "מה אנחנו יכולים לעשות, אנחנו לא יכולים להיות שונים מכולם, אנחנו חייבים לעשות כמו כולם".

ובמיוחד מצער הדבר, שהמחליטים מה שילבשו ואחריהן נמשכות והולכות "כולן", היא החלטתם ומחשבתם של הגויים בפריז מייצרי ה'מודה'. הם המחליטים והם המכתיבים מה נקרא 'יפה' שראוי ללבושו, ומה 'לא יפה' שאינו ראוי ללבושו. כאשר הם מחליטים שכעת ה'מודה' היא ללבוש חצאיות ארוכות שכשרות ע"פ הלכה - לפתע כולן מסכימות שזה דבר יפה, ולכן הולכות כולן אחריהם וקונות חצאיות כאלה, וכאשר הם מחליטים לאחר זמן שה'מודה'

ההתעוררות צוברת תאוצה, דברי גדולי הרבנים שליט"א המובאים בגליונות 'ושכנת' מעוררים הדים רבים, כאשר הציבור רוצה לשמוע עוד מדעת התורה בנושא חשוב זה של חיזוק הצניעות בכלל וכיסוי הראש בפרט.

שמנו פעמינו - חברי מערכת 'ושכנת' - לבית שמשם תצא הוראה לישראל, בית ההוראה של מורינו הגאון הגדול רבי שריאל רוזנברג שליט"א, בכדי לשמוע ולהביא לבית ישראל דעת תורה ברורה בנושאים אלו.

נושא הצניעות יקר לליבו של מורינו הגר"ש שליט"א, ובהזדמנויות שונות אף נשא דברי חיזוק ועורר על כך ברבים. דברים מתוך משאות אלו מובאים כאן בגליון זה לאחר השו"ת, וכהשלמה לתשובותיו שנאמרו בקצרה ובתמצית.

כבר נודע הדבר, כי אצל מורינו הגר"ש רוזנברג שליט"א הטלפון אינו פוסק מלצלצל, באשר רבים המה הפונים ושואלים ממנו דבר ה' זו הלכה, וכפי שנוכחנו לראות בדקות הספורות שזכינו לשהות במחיצתו, כמו"כ טרוד הרב במסירת שיעורים לשומעי לקחו. אך למרות טרדותיו הרבות, כאשר הצגנו בפניו את גליון 'ושכנת' וסיפרנו על מטרת בואנו, ניאות הרב שליט"א בחפץ לב לפנות מזמנו ולהשיב על שאלותינו. והרי הדברים:

בתקופה האחרונה ישנו חיזוק רב בענין כיסוי הראש, ומשפחות רבות זוכות לעבור מפאה למטפחת, האם יוכל הרב לומר דברי חיזוק בענין זה?

"צריך לדעת, שכל תוספת חיזוק בצניעות, אזי בנוסף לשכר הטוב שהקב"ה משלם על זה, יש בזה מעלה עצומה, שהחיזוק בצניעות מגביר באדם את היראת שמים, וכשיש לאדם יותר יראת שמים הוא מתעלה יותר, וככל שהוא מתעלה הוא הולך מחיל אל חיל".

ישנם נאלו שמוענים שזה מסורת ללכת עם פאה, מה דעת הרב בזה?

"צריך לדעת בבירור שזה לא מסורת, אין בזה ענין של מסורת, הרי במשך כל הדורות הלכו עם מטפחת, ואלו שהחליפו בשעתו ממטפחת לפאה - זה לא בגלל שחיפשו יותר יראת שמים, או הידור בצניעות, אלא היה לזה סיבות אחרות, או בגלל גזירת המלבושים שהיתה באותה תקופה, או סתם כי זה יותר יפה, אבל בודאי שאין שום מסורת בפאה".

ישנם המוענים שבמטפחת יש חשש שיצאו שערות?

"אכן צריכים להקפיד שלא יצאו שערות".

המשך בעמוד הבא -

תיחשב כבחורה לא צנועה בהחלט, אין שום היתר לנשים נשואות ללכת בכזו צורה.

וללכת היום, שאשה תסכים ללכת עם פאה שהיא לא כזאת, לא נראית כל כך... אני חושב שהרבה נשים כבר יעדיפו ללכת עם מטפחת, מאשר ללכת עם פאה מהסוג הישן.

והנקודה הרביעית, עליה לא דברו הרבה, אבל אני חושב שזו נקודה מאוד מאוד חשובה. המחיר של הפאות הגיע למחירים שלכל הדעות הם מוגזמים ביותר, ואני לא יודע אם יש היתר על פי הלכה להוציא כאלה סכומי כסף למי שהוא לא משופע בכספים. זה מגיע למחירים של ארבע-עשרה חמש-עשרה שמונה-עשרה אלף שקל לפאה, זה הרי איום ונורא, מילא מי שמרויח מליונים, בסדר, אי אפשר לבוא אליו בטענות, הוא יכול לשרוף את הכסף לעשות איתו מה שהוא רוצה, **אבל מי שמגלגל חובות, אברך שלומד בכולל, שילמד שנה שלמה כדי לקנות פאה לאשה, זה הרי מבהיל על הרעיון!**

וגם אלה שיש להם כסף, כשהם קונים כאלה פאות, אז זה לא קנאת סופרים תרבה חכמה אלא הפוך, אבל הקנאה מביאה גם את האחרים מוציאה אותם מן העולם, להיכנס לכאלו חובות, להיכנס לכזאת התדרדרות, זה דבר שאני חושב שאפילו אם כל שלושת הנקודות האחרות לא היו בעייתיות, זה לבד היה סיבה לעצור את המירון המטורף הזה שנקרא פאות, ולהחליט: עד כאן! אם אי אפשר להוריד את המחירים של הפאות, אז חייבים להפסיק ללכת עם פאות. בשום אופן לא יתכן שבבית יהודי תפול כזאת הוצאה שהיא למעלה מההשגה.

אם כך, **בזדאי שצריכים לברך את ההתעוררות הזאת,** לשכנע את הנשים לעבור מכיסוי ראש של פאה לכיסוי ראש של מטפחת או כובע וכדומה.

אבל צריכים לזכור, לא להיות כמו אותם שחושבים שהעיקר שזה לא יהיה פאה אלא יהיה מטפחת או כובע, אלא מטפחת וכובע גם צריכים להיות בצניעות, מטפחת וכובע גם כן צריכים לכסות את כל השערות כדין כמו שצריך, ואין להקל בזה. כשמקפידים, צריכים להקפיד על ההלכה, וההלכה היא שצריכים לכסות את כל השיער של הראש, ולא להשאיר שיער לא מכוסה, והחובה לשים לב גם לזה.

הקב"ה יחזק ויעזור שכל אחד יהיה שורר בביתו להכניס לבית את הרוח של הצניעות, הצניעות האמיתית, ולראות ולעודד לעבור לכיסוי ראש שהוא מתאים על פי ההלכה, לפי כל גדרי הצניעות.

וכמו שכבר הזכירו, צניעות בבית זה קדושה בבית, שכינה בבית, ואם שכינה שרויה בבית אז זה ברכה בבית, בכל התחומים, בחינוך הילדים, בפרנסה, בשלום בית וכו'. הקב"ה יתן שיוכלו להתחזק בענין הזה, בזכות זה נזכה, בזכות נשים צדקניות שתבוא גאולה לעולם במהרה בימינו.

כעת היא ללבוש חצאיות קצרות שאסורות בלבישה ע"פ ההלכה - כולן הולכות אחריהם ואומרות שהחצאיות הארוכות הכשרות של ה'מודה' הקודמת הן כבר 'לא יפות' ואין ראויות ללבישה, ומה ש'יפה' וראוי ללבישה הן רק החצאיות הקצרות שנמצאות כעת ב'מודה'.

אני חושב שכל מי שישב ויתבונן בדבר, יראה שהבעיה שלו בקיום הדברים הללו הוא מה שהוא לא מוכן להיות שונה בדברים אלו מכולם. אבל אם "איש את רעהו יעזור", ויתקבצו יחד בקבוצות שיקיימו ויתלבשו כפי הפרטים והסייגים שקבעו גדולי הדור והפוסקים [שגם הם נקבעו לאחר הרבה מאוד קולות, ואלו הם הגדרים המחויבים ע"פ ההלכה להתלבש ולהתנהג כך, ולכן מחויבים מדינא להיזהר לקיימם ולשמרם], על ידי שיהיו קבוצות כאלו לא תהיה כבר כל אחת יחידה בזה, אלא כולן יהיו קבוצה אחת גדולה שעושות כך, ודבר זה יקל עליהן לקיימן. ולכן מוטל עלינו כדי להקל ולמנוע הרגשה זו שנתאגד ונתקבץ כולנו ביחד להתחזק ולשמור ולקיים את הדברים. ע"כ.

עוד נביא בזאת מדברי מורינו הגר"ש שליט"א, בכנס לאברכים לחיזוק מצות כיסוי הראש, שלהי תשרי תשפ"א. ואלו דבריו (ניתן לשמוע בטל': 077-3014621, שלוחה 3-3):

בנושא הזה של הפאות, בעצם יש ארבע נקודות, על שלש מהן כבר האריכו, מסתמא ידברו עליהם גם היום, ויש עוד נקודה רביעית, שאני חושב שגם אותה חשוב מאד להזכיר.

הנקודה הראשונה שמדברים עליה, זה הנושא של מראית העין, האם מותר ללכת עם פאה, או שיש בזה איסור של מראית העין, שיחשבו שזה שיער של האשה ולא יידעו שזה פאה נכרית. בנושא הזה אפשר לומר שיש בזה הרבה מגדולי ישראל שהכריעו לקולא, היו מדינות שלא הלכו עם פאה, היו מדינות שהלכו עם פאה ולא חששו לנושא הזה של מראית העין.

יש את הנושא השני, זה הנושא של חשש עבודה זרה בשיער של הפאות. שלושת הגדולים שבארץ ישראל הלכו לאורם בהלכה - הם חששו לזה, השווער (מון הגר"נ קרליץ) זצ"ל, הרב אלישיב והרב וואזנר, כולם חששו שיש בזה חשש של תקרובת עבודה זרה, ופסקו להחמיר בזה, לא ללכת עם פאות שלא ידוע בבירור שהשיער לא מגיע מהודו, מחשש עבודה זרה.

הנושא השלישי, גם כן דברו עליו הרבה, זה הנושא של הצניעות. הפאות שעליהן היה הנושא האם מותר ללכת או אסור ללכת, האם יש מראית עין או אין מראית עין, זה לא בפאות הפרועות של זמנינו, **אלא בפאות צנועות, קצרות וצנועות, כפי שרואים בתמונות של הסבתות,** איך שהם הלכו בזה, בפולין ובמקומות אחרים.

כאלה פאות, שבחורה שתלך עם השיער שלה בכזו צורה - היא

אל תרבה שיחה עם האשה (ב)

כתב החינוך (מצוה קפח): כלל הדבר הוא, שלא יעשה האדם שום דבר בעולם המביאו לידי הרהור בנשים, לא במעשה ולא בדיבור, ולא שום רמז לקרב דעת האשה עם דעתו. ואין באפשר להגיד פרטי הענינים, ולכן הזכירו חז"ל קצת מהם, ובשאר יזהר כל אחד ואחד לשמור עצמו לפי מה שמצא את גופו, ומכל מקום ממה שהזכירו חז"ל אין לנו לפרוץ אפילו גדר קטן בענינים אלו כלל.

דיבורי דרך ארץ - מותרים בצורה עניינית

שיחה שיש בה משום הנהגת דרך ארץ, אין בה משום קירוב הדעת, ולכן מותר לומר לבעל מלאכה 'תודה רבה' ביציאתו מן הבית. וכן מותר להודות על מעשי חסד כשהדבר מתבקש. לעומת זאת, שיחה המביאה לידי קירוב הדעת, גם אם היא נראית כהנהגת נימוס, הרי היא אסורה בהחלט.

וכה מסופר בגמרא (קידושין ע.): מעשה ברב יהודה שהתארח בבית רב נחמן, אמר לו רב נחמן, ראוי שתאמר שלום לבעלת הבית, משום מידת דרך ארץ, השיב לו ר": כך מקובלני מרבתי "קול באשה ערוה". אמר לו ר", תוכל לשלוח לה ברכת שלום ע"י שליח, השיב לו ר": כך מקובלני מרבתי "אין שואלים בשלום אשה כלל", שהרי הדבר מביא לידי קירוב הדעת. וכך פסק להלכה השו"ע (אה"ע כא, 1).

יסוד גדול למדנו מכאן, גם שאילת שלום שהיא מצוה חשובה מאוד, עד שאמרו חכמים "הוי מקדים בשלום כל אדם ואפילו לנכרי בשוק", ובדאי שיש משום הנהגת דרך ארץ לומר שלום לבעל הבית, אך היות ואמירת שלום לבעלת הבית מביאה לידי קירוב הדעת, אין זו הנהגת דרך ארץ אלא איסור מוחלט.

ולכן אף שיש להודות לבעלי מלאכה ולאנשי חסד, אין להודות אלא בצורה עניינית, ללא מחמאות והבעת רגשות. ניתן לשבח את התוצאה (-התיקון יצא מצוין), אך לא את העובד (-יש לך ידי זהב וראש מבריק).

כמו כן, אף שמן הראוי לשוחח קצת עם בעלי מלאכה ולהנעים להם את שעת העבודה, ויש בדבר הכרת הטוב, אך כל זה דוקא גברים עם גברים ונשים עם נשים, אבל לא גברים עם נשים.

בהנסות אורחים - יש להישמר מקירוב הדעת

כשמזדמן אורח, יש לקבלו בצורה מכובדת, ואף להשביע את רעבונו וכדו', אך יש להזהר מאוד מקירוב הדעת ומריבוי שיחה. וכשהבעל בבית - הוא מקבל את פני האורח, ועל האשה להמשיך להתעסק בענייניה ולא תדבר כלל עם האורח, כמו שנאמר: "ויאמרו אליו איה

שרה אשתך ויאמר הנה באהל", ולא התעסקה עם האורחים כלל. וכך היתה הנהגת בת שבע אשת דוד המלך, ככתוב (מלכים א, א, כב): "והנה עודנה מדברת עם המלך ונתן הנביא בא", ומיד יצאה מן החדר, עד שהוצרך דוד לומר "קראו לי לבת שבע".

אורח המוזמן להסב בסעודת שבת עם בני המשפחה, יש להקפיד להושיבו בין הגברים, ואין לו להיות מעורב בשיחה משותפת בין הבנים והבנות. ויש לשים לב שהנשים והבנות תנהגנה בצניעות, ולא תראנה בפני האורח את גודל פקחותן ומיטב ידיעותיהן או את טוב לבן.

אורחת המזדמנת להסב בסעודת שבת עם בני המשפחה, יש להקפיד להושיבה בין הנשים ועליה לנהוג בהשקט והצנע לכת. ולפעמים ראוי לבעל הבית לומר לה כמה משפטים כדי לתת לה הרגשה טובה, וכדברי החסיד יעב"ץ (אבות א, ה): וזה המעט יהיה לה, כדי להראות לה כי אינך עצב בביאתה לביתך.

חתן המתארח אצל חמיו דינו כאורח, וכלה המתארחת אצל חמותה דינה כאורחת, ואמרו (מגילה י): כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאים ממנה מלכים ונביאים. ובשכר זה זכתה תמר לשושלת מלכות בית דוד ולישעיהו הנביא.

ובאופן כללי יש לדעת, כי מצות "כל כבודה בת מלך פנימה" קודמת למצוות גמילות חסדים והנסות אורחים (כמבואר ביבמות עז. דבנות עמון ומואב לא נתבעו כלל על שלא יצאו לקדם את נשות ישראל בלחם ובמים, דמשום "כל כבודה בת מלך פנימה" לא היה עליהן לצאת אף בשביל גמילות חסד גדולה שכזו, ולכן הותרו לבוא בקהל).

לפעמים מותר לאיש לדבר עם אשה לצורך קירוב רחוקים, שלום בית, ביקור חולים וכדו', ובלבד שיוודע בנפשו שלא יכשל באיסורי הסתכלות והרהור, ולכן אשה לא תעסוק בדברים אלו עם אנשים. וכשיש צורך מיוחד, יש לעשות שאלת חכם.

ולכן אנו רואים לפעמים רבנים וצדיקים המאריכים בשיחה עם נשים לצורך, או מרצים בפני נשים, אך בודאי שהנהגה זו אינה שייכת כי אם ליחיד סגולה אשר יכולים להיזהר בתכלית הזהירות מקירוב הדעת ואיסורי הסתכלות, ורבים טועים בזה. וכבר אמרו חכמים (בבא בתרא קל:) אין למדן הלכה מפי מעשה.

ובאופן כללי ההנהגה הראויה היא "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים" (רש"י בראשית יב, ה). ואין לחזר אחר מצוות אלו, אלא כשאי אפשר לעשותן ע"י נשים.

(ע"פ הלבוש כהלכתו פ"ז)

דרך ארץ - או 'דרך עמי הארץ'?

יש לדעת כי מידת דרך ארץ נקבעת לפי דעת תורתנו הקדושה ולא לפי דעת ההמון. ומה שנפוץ כיום לשוחח עם גיסים ושכנים, אינו דרך ארץ אלא 'דרך עמי הארץ'. הנהגת דרך ארץ אינה נקבעת לפי הבנת כל אחד ואחד אלא לפי התורה הקדושה, וכדברי חכמי המשנה (אבות, ג, כ): אם אין תורה אין דרך ארץ (וראה להלן מה שצ"ע על זה ה"עירות דבש").

וכה דברי המשגיח דליקווד הגר"מ ואכטפויגל (קובץ שיחות ח"ב, תרומה): **פלא גדול על איזה חברים שכאשר מתארחים בבית חברים מדברים עם בעלת הבית בחיבה ובידידות, וכן בין השכנים אינם נזהרים מלקרות אותה בשמה, והוא ממש היפך הנהגת הצניעות. והנהוג כן סימן שאין לו השגה במהות מידת הצניעות. וצריכים לידע כי כמה בני תורה לא עלו למדרגתם הראויה להם, מפני מעשים והנהגות כאלו וכדומה להם.** שימת לב בדברים הללו הוא עיקר גדול להצלחה בלימוד. עכ"ל.

דברי רבינו יהונתן אייבשיץ זי"ע

שהלא בנות מלכים אתן וכבודכן לשבת בבית. ואם קטנות אתן בעיניכן, כעת בגולה בעוונותינו הרבים עם בזוי ושסוי, הלא מלך מלכו של עולם חפץ ביקרכן ואתן מזומנות ומתוקנות לעולם גדול מזה העולם - אם תאבו ותשמעו ללכת בדרכי ה'. **כי מקום צניעות שם משכן רוח קדושה, כאשר היה במשכן ובכל מקומות.** כי אין רוח הקודש שורה רק במקום צניעות ובמקום גלוי לכל שם אין קדושה, רק במקום צניעות. וכפי מה שהאדם יותר צנוע, יותר תחול עליו רוח הקודש.

צאו וראו מתמר - אם המלכות - שחמיה יהודה, לא הכיר את פניה (כיון שהיתה צנועה בביתו), ראו מה זכתה שכל זרע מלכות בית דוד שהיא משפחה נבחרה מכל יצורים (וממנה מלך המשיח) - יצאו ממנה. וכך יזכו כל הנשים הצנועות שיולידו בנים כשרים, ולהיפך מי שאינה צנועה אף אם אינה עוברת עבירה בפועל ח"ו רק בפריצות בעלמא תוליד בנים זרים, ולכן אמר ליהונתן "לבושתך ולבושת ערות אימך", כלומר שאינך כדאי למלכות היות שאין אימך צנועה ח"ו, ורק בני הצנועה ראויים למלכות.

כתב רבי יהונתן אייבשיץ בספרו יערות דבש (ח"א, ד"ז):

וזהו שכיחי בעוונותינו הרבים אצלינו בעבירות דדשו בו, אין חלי ולא מרגיש כלל, בבקשה מכס ראו מה עבירה עושה, כמה עולמות מחריבה, ואיך לא יחרה לנו בהחריב על ידי מעשינו עולמות שלימות. ובאמת הכל תלוי בדברים קלים שאין אדם נזהר בהן, אבל עבירה גוררת עבירה. ומה נאמר בעוונותינו הרבים אשר שכיח ופרוץ ברוב עיירות, בלילה יאספו משפחות אל האח (להתחמם ליד התנור) לדברים בטילים, ומה יאמר ל"אל תרבה שיחה עם האשה", באשתו אמרו ק"ו באשת חבירו אשר לא ינקה רע אוי לנו מיום הדין, כל המרבה דברים עם אשה גורם רעה לעצמו, והלא אצלינו מגדר דרך ארץ לדבר עם אשת עמיתו בדברי דרך ארץ וסיפורי דברים, והממאן בכלל חסיד שוטה ואינו מעורב עם הבריות יחשב.

עוד כתב (יערות דבש ח"א, יב): ואתן בנות ישראל - נשים ובתולות, שמעו בקולי, אליכם ביחוד אומר הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה", לכך מדרך הגוים אל תלמדו - לילך בטיול בכרמים וברחובות, בגינות ובשווקים, ובפרט במקומות אשר מצויים שם אנשים בחורים ונערים,

למעלה מכל מחיר

קידוש לבנה "הקרבתנו את שני הכרטיסים הללו שמחירם היה 2000 דולר, על מנת שהבן היקר שלנו לא יראה דברים אסורים!"

כשהיו בחורים ואברכים נכנסים למרן הגר"ש וואזנר זצ"ל ואומרים לו שכיין שהם באים ממשפחות רחוקות, משום כך אינם יכולים להצליח להתגבר על התאוות והנסויות שנולדו עמהם, או שהם מורגלים להם, היה עונה להם הגר"ש שכל אחד יכול להתגבר ולצמוח אדם גדול בתורה ובראיה, ולא משנה כלל מאיזה רקע הוא בא. והוא היה מספר על עצמו שהוא לא בא מבית תורני, וגם לו היו קשיים בקדושה, ובכל אופן הצליח להתגבר על הנסיונות הללו... עוד בימי עלומיו בוינה כבר נלחם רבות על עניני קדושה וטהרה, כפי שגילה פעם לבנו רבי אברהם אליהו שליט"א, וגם בשנים יותר מאוחרות נלחם הגר"ש שנים על עניני הקדושה, כפי שסיפר פעם לאחד מנכדיו, שלחץ עליו לגלות את סוד גדלותו העצומה, לבסוף הסכים לספר לו כדי לחזקו, וכה היו דברים הנוראים: **"תדע לך ששלושים שנה היה לי מאבקים ונסיונות נוראים בעניני קדושה, ובחסדי השי"ת יצאתי נקי"...** נורא נוראות...

(מספר "ולא שבט הלוי בלבד" עמ' תמח, תנא)

מעשה היה ביהודי חשוב מאמריקה שבנו הגיע למצוות. רצה האב להעניק לבנו מתנה גדולה, והודיע לו שלקראת יום הבר מצוה שלו הם יסעו לארץ ישראל, לבית מדרשו של מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל, ושם יניח לו מרן הגר"ש את התפילין בפעם הראשונה. הילד התרגש מאוד מהמתנה הרוחנית שיועדה לו והכין את עצמו היטב לקראת הטיסה לארץ ישראל. כשבוע לפני הטיסה מתקשר האב אל מרן הגר"ש ולתדהמתו הוא שומע את בעל ה"שבט הלוי" אומר לו "החלטתי שלא כדאי לכם לבוא אלי לבני ברק". מה קרה? שאל האב ההמום, הרי הילד מתכוון לכך נפשית זמן רב. הסביר לו מרן הגר"ש: נכון שיש ענין שהפעם הראשונה שהילד מניח תפילין תהיה אצל רב, אבל האם חשבת אבא יקר - כמה דברים לא טובים עלול הילד שלך לראות במהלך הדרך הארוכה שתעשה איתו מאמריקה עד לארץ ישראל? וכי הצר שיהיה בנזק המלך? האב ההמום ניסה להסביר כי הילד עלול להתאכזב קשות, "שום דבר בעולם אינו שווה להקריב עליו את הנזק שעלול להיות לילד מראית מראות אסורות" פסק מרן הגר"ש.

והאב המשיך לשאול: ומה אעשה עם שני הכרטיסים שקניתי במחיר של 2000 דולרים? אמר לו מרן הגר"ש: לך תקנה מסגרת גדולה, ותשים בתוכה את שני הכרטיסים, ובראש המסגרת תכתוב באותיות

הנחת

הרב שמואל אולמן שליט"א

הצניעות וההסתרה

הצניעות וההסתרה

משום צניעות, כדי שלא יתגלה ממנה בעת הקריעה אם יהיו שני הקרעים מכונים במקום אחד.

והקשה הב"ח, דהא אמרי' לעיל שם דא"צ לקרוע 'אפרקסות', ופירש הערוך שהוא הבגד התחתון (כלומר הפנימי) שאין עושין אותו ללבוש אלא לקבל הזיעה, וכדבריו פירש גם הרמב"ם ז"ל (הל' אבל פ"ג ה"ח): "ובגד הזיעה הדבוק לבשרו אינו מעכב", (ועיי"ש בב"י דלפירוש זה הסכימו גם הרמב"ן והרא"ש, דלא כפי' רש"י), וא"כ נמצא שהבגד הפנימי א"צ קריעה כלל, ומאי האי דאמרי' דהאשה צריכה לקרועו תחילה ולהחזיר הקרע לאחוריה?

ותירץ הב"ח ז"ל: "וצריך לפרש, דלפירוש הערוך הא דקאמר רשב"א 'האשה קורעת את התחתון' אין פירושו תחתון של פשתן העשוי לקבל הזיעה, אלא תחתון של שאר מלבושים שעליה קאמר" [כלומר הבגד היותר פנימי מבין שאר מלבושיה שמעל הבגד העשוי לקבל הזיעה ('גופיה' בלשוננו)]. אמנם א"כ קשה מדוע צריכה לקרועו תחילה ולהחזיר הקרע לאחוריה, והלא גם אם תקרע את העליון והתחתון יחד, לא יתגלה גופה, דהא את הבגד הסמוך לגוף ('אפרקסות') בכל מקרה אינה קורעת. לזה המשיך הב"ח וביאר: "דגם זה אית ביה משום צניעות דכשקורעת מלבוש זה התחתון ומגלה את המלבוש העשוי לקבל זיעה, חשוב כאילו היתה מגלה את ליבה ערום".

וכן הש"ך שם בס"ק כב הביא דבריו, וז"ל: "כלומר בקריעת אב ואם שצריך לקרוע כל הבגדים, האשה קורעת התחתון תחילה ומחזירה לאחוריה וחוזרת וקורעת העליון, כדי שלא תגלה את לבה ויבואו האנשים העומדים שם לבוא לידי הרהור, ואע"ג דכתב הרב בסמוך דאין נוהגין לקרוע החלוק', מ"מ כשמגלה החלוק נמי איכא פריצות

1. 'חלוק' הוא הבגד הסמוך לגוף, הנקרא 'חלוק' בכל מקום בהלכה, כפי שיודע לכל לומד. עי' ב"ב נז: "חלוק של ת"ח כיצד כל שאין בשרו נראה מותחתיו" (ועי' רשב"ם שם), ובמהר"ל ב'חידושי אגדות' (שם) שכו' "החלוק הוא לכסות בשרו וכו' ולפיכך צריך לכסות החלוק שדבק בבשרו", ועי' ב'כף החיים' או"ח ריש סי' ב על דברי השו"ע 'לא ילבש חלוק מיושב', וז"ל: "הוא הנוגע בעור בשרו, וכ"מ מדברי רש"י בפ' משפטים בפסוק 'כי היא כסותו לבדה היא שמלתו לעורו' דפי' ז"ל שמלתו זו חלוק, שהוא סמוך

א. עורונו המעוררים לעור על ענין מסוים, אשר בעבר היה מדובר יותר, ואף גדולי ישראל עוררו על כך בהזדמנויות שונות, ואילו כיום נפרץ הדבר מאד, גם במשפחות הטובות, וכמעט שאין פוצה פה ומצפצף. כמדומה שמכתבי הרבנים ודברי ההתעוררות שנאמרו בזה בעבר נשכחו ונזנחו, על כן מן הצורך לשוב ולהזכיר את הדברים, אשר למרות פשיטותם - ההעלם מהם מצוי מאד. הנושא המדובר הוא בגדים שאינם רחבים דיים בכדי להסתיר ולהצניע, או שעשויים מבדים שטבעם גורם היפך הצניעות וההסתרה.

והנה באמת ענין זה אמור להיות פשוט אצל כל בן דת, וכל אשר רגשי הצניעות עוד ערים בקרבו ולא קהו ברוח הזמן - מבין מעצמו את חומר הענין, ואינו צריך לראיות והסברים. וכבר אמר החכם: ה'פוסק' הכי גדול בענייני צניעות הלבוש הלא הוא היצר-הרע בעצמו. ורק במקום שליצר-הרע אין תשובה ברורה - אזי יש צורך בשאלת רב, וכמו"כ פעמים שהיצה"ר משקר ומורה להיתר, בניגוד למתבאר מדברי חז"ל והפוסקים, סוף סוף הרי הוא יצה"ר... ואז כמובן אין לשמוע לו, אך בנדון דידן - היצר-הרע הפשוט של כל אדם בריא יודע בבירור שדבר זה הוא חוסר צניעות מובהק, ואין בזה כלל שאלה למי שאינו מרמה את עצמו.

ומסיבה זו כמעט ולא מצינו בספרי הקדמונים שעוררו על ענין זה, כי היה הדבר פשוט וברור ומובן מאליה, וכל אשה כשרה לא עלה על דעתה כלל ללכת בבגדים כאלו, ולכן לא היה צורך לעורר על כך.

[ומעניין לציין לדברי רבינו יהודה בן הרא"ש בשו"ת 'זכרון יהודה' סי' צא, שעורר שם בזה"ל: "גם ענין השפחות אשר הם תקלה לישראל, אשר הם לובשות רקמה וכו', שתגזרו שלא ילבשו להם רק בגד שחור מאפרילתון או כיוצא בו, והיריעות שיהיו מיריעות עבות ולא דקות". עכ"ל. והנה גם בדבריו לא מצינו שעורר על כך אלא לענין השפחות, ונראה מדבריו שלבנות ישראל לא היה צורך בזה כי מעצמם היה הדבר פשוט להם].

ב. אמנם בכל זאת בספרי זמנינו מצינו שהביאו מקור לענין זה, מדברי הב"ח והש"ך בהלכות אבלות - יו"ד ש"מ סי"א, לענין קריעה על המת, דמבואר שם שהאשה קורעת תחילה את הבגד הפנימי ומחזירה את הקרע לאחוריה, ואח"כ קורעת את הבגד העליון, וזהו

המשך בעמוד הבא -

רק בבגדים הסמוכים לגוף, אע"ג שכל בשרה מכוסה, מ"מ ברור הדבר שחשובה ודאי כעוברת על דת יהודית".

וסיים שם: "ולכן ראוי לכל אשה כשרה ויראת ה', הן נשואה הן פנויה, ליזהר מפריצות זו, כי חוץ ממה שעוברות על דת יהודית עוברות על לאו דאורייתא של לפני עור לא תתן מכשול, שיכשלו ח"ו על ידן בהרהורי עבירה שקשים מעבירה, ולעבור על 'ונשמרת מכל דבר רע' המביא לידי הרהור. ועתה כאשר החושך יססה ארץ, איש לרעהו ואשה לרעותה יאמרו חזק, לשמור על כל גדרי הצניעות, ובזכות נשים צדקניות יחיש ה' לזכותנו במהרה באור פני מלכנו משיח צדקנו אמן".

ד. לסיום, נצטט ממכתבי גדולי ישראל שעוררו הרבה בענין זה. נפתח בדברים מתוך מכתבם של מרנן ורבנן - הגר"ש ואזנר זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל, הגר"ע יוסף זצ"ל, הגר"ח פ"י שיינברג זצ"ל, ויבלח"ט הגר"י זילברשטיין שליט"א - שפורסם בערב יוה"כ תשס"ב, וזה לשונם: "לאחרונה נתרבתה המכשלה של לבישת חצאיות וחולצות צרות וצמודות אצל נשים ונערות, ובמיוחד חולצות הנקראות גופיה חולצות טריקו הנצמדות לגוף מאד, ורבות נגררות אחרי אופנה פרוצה זו ומכשילות את הרבים באיסורי תורה. על כן, חובתנו לפרסם כי חולצות אלו הם תועבת ה'! ובפרט בעת הזאת אשר שונאי ישראל נשאו ראש, ועת צרה היא ליעקב ומדת הדין מתוחה בצרות ומחלות קשות ופטירת אנשים צעירים רח"ל, צריך להתחזק מאד בדברים אלו ביתר שאת ויתר עוז, כמנהג ישראל מקדמא דנא, ולהסתיר ולהצניע כל הבלטת הגוף. ובזכות זה נזכה להוושע תשועת עולמים בב"א".

מכתב נוסף פרסמו בעבר בענין זה מרנן גדולי ישראל - הגר"ש ואזנר זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל, הגר"ג גשטטר זצ"ל, הגר"ש בעדני זצ"ל - וזה לשונם:

"היות ולאחרונה פורצות בעוה"ר כל מיני רוחות עוועים של אופנות שונות ומשונות הזרות לדרכי התורה ומנוגדות מיסודן לדיני הצניעות, ומה גם שרבו לאחרונה האסונות והפגעים בנשות ישראל הכשרות רח"ל, הרינו באים בזה באזהרה חמורה לאמור למשחית הרף, שכל האופנות והלבושים הללו כגון בגדים הדוקים או העשויים מבדים הנצמדים לגוף - אסורים באיסור חמור, וחלילה ללובשם בכל מקום ובכל זמן. וגם המוכרים מוזהרים שלא למכור ולתפור בגדים אלו. בקשתנו ואזהרתנו הפסיקו מלרעות בשדות זרים אשר בכל יום מתחדשים אופנות חדשות לבקרים והצד השווה שבהן להידמות רח"ל לפרוצים שאינם הולכים בדרך התורה וכוונתם להפשיט את אות הצניעות והקדושה של בנות ישראל. ויש להתרחק כמפני אש מן הכיעור ומן הדומה לכיעור ומן הדומה לדומה, וצאו לכם בעקבי אמותנו הצנועות ואל תשנו מלבושן. ואנו קוראים בזה למחנכות בבתי החינוך לבנות להחזיר בתלמידות עניין חשיבות קדושת הצניעות ולהוקיר את החן האמיתי של 'כל כבודה בת מלך' וסלידה מהמנוגד לכך. ויהי רצון שתגדר במהרה פרצת חומת הצניעות, ובזכות העמידה על קדושת ישראל נזכה במהרה לגאולה שלימה בב"א".

במאמר הבא בל"נ נוסיף לעסוק בענין זה ונשלים את הדברים במקורות והיבטים נוספים.

והנה מבואר בזה, דגילוי הבגד הסמוך לגוף הוא פריצות, ואפילו אינה מגלה את כל הבגד אלא רק טפח ממנו. [ומבואר גם דאף לרגע אחד לצורך הקריעה לא תעשה כן, מדהצריכו לקרוע תחילה את התחתון ולהחזירו לאחוריה ורק אח"כ לקרוע העליון, ולא די שתחזיר התחתון לאחוריה לאחר שתקרע שניהם יחד].

והנה זה בודאי פשוט שאין הכוונה מחמת עצם הדבר שהוא בגד אחד, שהרי אילו תלבש אשה את הבגד העליון שהוא עבה ורחב וסגור אלא שתלבשנו לבדו ללא בגד נוסף תחתיו, הנה גם אם נאמר דאכתי יש בזה משהו של חוסר צניעות, מ"מ על כגון זה בודאי אין לומר דהוי פריצות כמו מגלה ליבה. אלא הא ודאי דכוונת הב"ח והש"ך דהפריצות היא מחמת שהוא בגד המיוחד להיותו סמוך לגוף, כלשון הפוסקים שהוא בגד העשוי לקבל הזיעה, או כלשון הרמ"א והש"ך 'חלוק', שהוא בגד הנועד להיות סמוך לגוף, ומראהו מוכיח עליו.

אלא דבאמת י"ל יותר מכך, דהפריצות בזה אינה מחמת עצם זה שמגלה בגד המיועד להיות סמוך לגוף, אלא מחמת שבגד זה הוא צמוד לגוף ואינו מסתיר הצורה, דכך הוא דרך העולם לעשות בגד זה מבד דק ורך מטעמי נוחות, וממילא ניכרת הצורה בעדו וזוהי הפריצות. ונפק"מ דאותה הפריצות קיימת גם אם תלך בשני בגדים אלא שגם החיצוני הוא עשוי מבד נצמד, כמצוי היום בעוה"ר. וגם אם נפרש כפשוטו מחמת עצם גילוי הבגד הסמוך לגוף, מ"מ יש ללמוד בקל וחומר לבגדים הנצמדים, דהוא פריצות הרבה יותר מגילוי טפח מבגד הסמוך לגוף.

ג. דברי הב"ח והש"ך האלו הובאו גם בדברי מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, בשו"ת 'מנחת שלמה' ח"ג סי' קג אות טו, וז"ל:

"אם נגלה לעין כל מקומות מוצנעין שבגוף, לא חשיב צניעות, אף אם לא נראה ח"ו הבשר ממש, ג"כ חשוב מגולה והרי זו פריצות וכמש"כ הב"ח והש"ך יו"ד ש"מ ס"ק כ"ב, דאשה המגלה החלוק, אע"ג שעדיין נשאר בשרה מכוסה בבגד תחתון הסמוך לגוף הרי זה פריצות, וחשיב כמגלה את ליבה ערום, וכל שכן במקום צנוע ממש, והוא כאש בנערות. ופשוט הדבר שאשה היוצאת לשוק

לעורר, עכ"ל הכה"ח. ראה עוד ברש"י שבת י. ד"ה מרחצאות, ושם קכ. ד"ה חלוק, וע"ע במ"ב סי' ב' סק"ג, סי' שב סק"ה, ט"ז או"ח סי' שטז סק"ח, שו"ע יו"ד סי' ר', ועוד מקומות רבים רבים ואטו כי רוכלא וכו'.

הדגשנו זה בכדי לאפוקי מדברים שנכתבו בספר אחד בן זמנינו, שהשיא דברי תפלות לדברי תורה, וכתב ללמוד קולא כל שהיא בעניינינו מדברי רש"י ביומא נד. ד"ה נראין עיי"ש, וכתב שם כדבר פשוט ש'חלוק הוא בגד עליון, ועל המצאתו זו מנוססת ראייתו מדברי רש"י. וכאמור אלו דברים שאין להם שחר, שכן הדבר פשוט בכל מקום בהלכה וכן בדברי רש"י עצמו בכל מקום, ש'חלוק' הוא הבגד הסמוך לגוף, וא"כ אדרבה מדברי רש"י הנ"ל ביומא שכתב 'מתחת חלוקה' יש ללמוד בהיפך, שרק תחת חלוקה בולטין ולא תחת הבגד העליון, עיי"ש.

2. ולכן גם לפירש"י דבפשטות ע"י הקריעה נגלה הבגד הסמוך לגוף כמבואר בב"ח שם, וכן להריטב"א במו"ק כב: שהקשה על הערוך כקושיית הב"ח והוכיח מזה כפירש"י, ומבואר דלא סבר כדברי הב"ח, מ"מ י"ל דלא הותר זה אלא משום דאין מגולה אלא מעט במקום הקריעה.

לאורם

מדברי גדולי ישראל זצוק"ל

מחן הגאון הגדול רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל

בנוסח לאגרינים בבני ברק - ערב ר"ה תשס"ז

ברשות כל הנאספים, לומדי תורה, יודעי תורה, יושבי בית המדרש.

אחת מהידיעות שכל אחד ואחד מכלל ישראל צריך לדעת, שהקב"ה קידש את כלל ישראל בקדושה, קדושים תהיו כי קדוש אני, כמו שהקב"ה קדוש - אתה קדוש ושמך קדוש, כך הוא מצווה את כלל ישראל, תדעו לכם שאתם צריכים להיות במעלת הקדושה, להתדמות לקב"ה, קדושים תהיו כי קדוש אני. הידיעה הזאת מחייבת כל אחד ואחד לחיות אחרת ממה שהוא חי.

הגמרא בשבת (נד:) אומרת, כל שאפשר לו למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, ופירש רש"י שח"ו נענש על עבירות שבידם. ממילא, על ראש הבית מוטל החיוב להשגיח שהנהגת הבית תהיה בתכלית הצניעות, שעל ידי זה ייבנה כל הבית.

הנהגת הצניעות היא החינוך הגדול ביותר, שעל ידי זה מתחנכים הבנים והבנות, וחינוך זה הוא בין בבית ובין ביציאה לרשות הרבים, שבזה שרואים הנהגה של צניעות, אז הם זוכים להתחנך ללכת בדרך הישר והטוב.

ויותר מכך, לא רק שעל ידי זה הילדים מקבלים את החינוך, אלא גם התכונות של הבנים הנולדים ושל הבנות הנולדות תלוי בהנהגת הצניעות, אם הקב"ה עוזר שמתחזקים וחיים בתכלית הצניעות, אז הילדים נולדים בתכונות שמכשירות אותם להיות בנים גדולי תורה ובנות צנועות, שעל ידם ימשך הלאה לדורות הבאים מעלת קדושת ישראל.

הגמרא ביומא אומרת על קמחית שהיו לה שבעה בנים וזכתה שכולם שמשו בכהונה גדולה, שאלוה חכמים במה זכתה לכך, איזו הנהגה היתה לה שעל ידה היא זכתה לשבעה בנים שמשמשים בכהונה גדולה, אמרה להם מימי לא ראו קורות ביתי שערות ראשי, מיום שעמדה על דעתה היא נהגה בצניעות כזאת שאפילו בתוך ביתה בחדרי חדרים לא נראו שערות ראשה. אמרו לה [חכמים] הרבה עשו כן ולא הועיל להן, יש עוד נשים רבות שנהגו במנהג זה ולא הגיעו לדרגה כזו, לראות נחת משבעה בנים ששימשו בכהונה גדולה. בגמרא לא כתוב שהיא השיבה להם על זה.

וצריך לבאר, שהפרט הזה שאמרה להם שמעולם לא ראו קורות ביתה שערות ראשה, היה רק דוגמא שנתנה להם עד כמה נזהרת היא בכל הנהגתה בצניעות, אבל באמת נזהרה בתכלית הזהירות בכל הליכותיה להיות צנועה, כי הנהגה בפרט אחד עדיין לא מספיק, הצניעות צריכה להיות בכל הליכות הבית ובכל הליכות הרחוב, בכל מיני פרטים ופרטי פרטים. ולכן מה ששאר נשים נהגו כן ולא זכו כמותה, כי היתה חסרה להם הנהגת הצניעות בפרטים אחרים.

בסמינרים של הבנות, השיחות של התלמידות והמורות צריכות להיות על צניעות, הבנות שאותן צריך להחשיב ולהעלות על נס אלו הבנות הצנועות, ולא הבנות שמחוכמות בלימודים. אם מעריכים ומחשיבים את הבנות לפי ידיעתם את המקצועות שמשתלמות בהן, שעל ידם יוכלו להשתכר ולהרויח - זה נגד הצניעות של כלל ישראל! ההערכה שצריך להעריך ולהחשיב בת ישראל היא מעלת הצניעות!

המורות צריכות לדעת שחובתם ללבוש בגדי הצניעות הוא לא רק בין כתלי הסמינר בזמן שבאה ללמד לפני התלמידות, אלא בכל מהלך החיים בין בבית ובין בחוץ צריכה להקפיד על כל פרטי הצניעות, זהו תפקידה של כל בת ישראל, וקל וחומר ומכל שכן אלו המחנכות את בנות ישראל, בודאי שצריכות להיות צנועות בתכלית הצניעות.

באיגרת הגר"א ז"ל, בנוסח המקובל מרבי

זונדל מסלנט, כותב שם: "כי זה כל האדם, לפתח חטאת רובץ, ושליט עליו יצרו, ותבלין שלו - לזכרים עסק התורה", כמו שמובא בגמרא בקידושין, שאמר הקב"ה: בני, בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין לו, התבלין נגד יצר הרע לבנים הוא לימוד התורה, שלומדים בעמל ויגיעה ובהנאת לימוד התורה, אז זוכים שהתורה נהיית תבלין נגד כח יצה"ר. ולבנות שאינן מצוות על לימוד התורה, מה הם יעשו נגד היצר הרע, שקשה מאד לעמוד כנגדו, ואם הקב"ה לא עוזרו אינו יכול לו, כותב שם הגר"א: "ולנקבות - הצניעות", הצניעות יש לה את אותו הכח כמו לימוד התורה.

ומוסיף שם הגר"א: "והנהגת המידות ומוסר, ושומר פיו מכל רע ובפרט מלשון הרע, ויתרחקו מחמדות ותאוות העולם הזה", כח המשיכה של תאוות העוה"ז הוא גדול, ובכל יציאה לרחובה של עיר נפגשים בחלונות של חנויות הבגדים, בין של עניבות ומגבעות ובין של שמלות, וגם חנויות של אכילה ושתייה, שכל אלו מושכים את האדם לתאוות וחמדות העוה"ז. וכשזוכים לסייעתא דשמיא להרגיש בלב את הפחיתות והביטול שבכל זה ומסתכלים בביקורת, אז בכל חלק וחלק מקבלים שכר גדול.

עוד מביא המדרש תנחומא: דבר אחר, אימתי כגפן פוריה? בזמן שהיא בירכתה ביתך, אם עשתה כן אז בניך כשתילי זיתים, תעמיד בנים נמשחים בשמן המשחה.

נורא נוראות! עד כמה שאני יודע, כמה משפחות רבות לעשרות ולמאות, בוכים ומורידים דמעות בלי הפסק על הבנים המסתובבים כל הלילות, משפחות חשובות ממקומות חשובים שכל הדיירים חרדים, מהיכן זה בא אם לא מחמת חיסרון הצניעות.

נראה בדברי הרמב"ן, שחיסרון הצניעות אינו מכוון דוקא על אותם ההורים, אלא יכול להיות שחיסרון צניעות שהיה פעם אחת לפני כמה דורות הוא הגורם, בפרשת ניצבים כתוב "פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה", מבאר שם הרמב"ן וזה לשונו: "פן יש בכם שורש רע שיפרח וישגה ובימים הבאים יוציא פרחים רעים ויצמיח מרורות". הרמב"ן מגלה לנו, שכשרואים הורים מבכים על התדרדרות ילדיהם, הסיבה היא מחמת הנהגת ההורים או הדורות הקודמים, "כי האב שורש והבן נצר משרשיו יפרח".

עוד נקודה יש לעורר, יש לפעמים ששכנים רוצים לעשות חסד עם שכנם ומעירים על חוסר צניעות של האשה או הבת, שבשעות שאינה נמצאת בסמינר היא לבושה שלא בצניעות כראוי, צריכים לקבל את ההערה בשמחה, ולא ח"ו בטענה שאין רשות להכנס לרשות הפרט ולהעיר. הגמרא בערכין (טז:) אומרת, אמר רבי יוחנן בן נורי מועיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי, שהייתי קובל עליו לפני רבן גמליאל, והשיב לי אהבה.

הקב"ה יתן, שהכנס הזה יצליח, שכל אחד ואחד יקבל את הדברים ברצינות, לחזק אחד את השני, לטהר ולנקות את הבית ולהכניס את קדושת ישראל, שהרוח והאווירה של הבית תהיה כזו שהשכינה תוכל להיות שרויה בבתו, ונזכה על ידי זה לגאולה קרובה במהרה בבנין בית המקדש ונאמר אמן.

(ניתן לשמוע בטל': 0747-962286, שלוחה 34)

המקום הראוי להתקשט (4)

עונש גדול לאשה המתקשטת לפני אנשים המסתכלים בה".

(ארחות צדיקים - שער הגאווה)

...

"אמרין ליה [רבנן לחסידא דכפר אימי]² ולמה כד הווי את בטורא איתתך לבשה מאנין צאין וכד את עליל מן טורא היא לבשה מאנין נקיין, אמר לון כד דאנא הוי בטורא היא לבשה מאנין צאין דלא יתן בר נש עיניו עלה, וכד דאנא עליל מן טורא היא לבשה מאנין נקיין דלא ניתן עיני באיתא אחרת".

(ירושלמי - תענית פרק א' הלכה ד')

ופירש ב'קרבן העדה': "ולמה כשהיית בהר (כלומר: במקום עבודתך) היתה אשתך מלובשת בגדים צואין וכשנכנסת מן ההר הייתה לובשת בגדים נקיין, אמר להם כשאני הייתי בהר היא לובשת בגדים צואין (בגדים מאוסין ואינן יפין - פני משה), שתתגנה שלא יתן שום אדם עיניו בה³, וכשאני נכנס מן ההר היא לובשת בגדים נקיין כדי שלא אתן עיני באשה אחרת".

(ובמהדורת תשנ"ה - ס' תרצ"ט) ובשו"ת שרידי אש (החדש) ח"ג ס' צה, דכשהיא מלובשת בהם פשיטא דאסור אפילו אינו מכירה ובחדתי. וכן מבואר גם בס' ראשית חכמה בסופו - חופת אליהו רבה שער ששה].

וראה עוד מש"כ רש"י שם: "ודוקא בגדי צבעונין לפי שהאשה נאה בהן ולא שכיחי". ומבואר דבגדי צבעונין של נשים לא היו מצויים למראה עיני אנשים.

ועי' בספר החינוך מצוה קפח שביאר: "בבגדי צבע של אשה - כלומר בבגדים נאים שדרכן לעשוהו בגדים צבועים". וכן במאירי בע"ז שם: "בגדי צבעונין - שמייפין את האשה בלבישתם".

2. פירוש: שאלו החכמים את חסידא דכפר אימי, למה... (המשך הביאור להלן).

3. ועי' בספר 'פה מראה' על הירושלמי שכתב: "קשה מאי ס"ד ששאלו זה, הא פשיטא שראוי לאשה להתקשט בפני בעלה ולא שלא בפניו, וי"ל... ומה שהיתה לובשת בגדים צואים אינו אלא מפני אחרים שלא יתנו בה עיניהם ויחטאו בהרהור... עיי"ש.

"וצריכה האשה שתהא צנועה ונזהרת שלא יסתכלו בה בני אדם חוץ מבעלה, שהמסתכלים בפניה או בידיה יורדים לגיהנם והיא ענושה בעונש כל אחד ואחד מהם, מפני שהחטיאה אותם ולא נהגה צניעות בעצמה ונכשלו בה".

(רבינו יונה - אגרת התשובה אות נ"ח)

...

"עוד מהדברים השייכים לנשים, ההולכות בבית החתן והכלה תהיה כוונת לכתם לשם לשמחם ולקיים לשמח חתן וכלה, ויצחקו בפני הכלה אך לא בפני החתן ולא בפני שום אדם שבעולם כדי שלא יבואו ליכשל בהן ח"ו, ואל יראו יופיין ונוי מלבושן והליכתן בפני שום אדם רק תהיינה שמורות בבית הכלה".

(שבט מוסר - לרבי אליהו הכהן מאיזמיר, נפטר בשנת תפ"ט - פרק כד

ומקור הדברים בסוף ספר 'הנהגת הנשים', לבעמח"ס 'אורך ימים' - רבי שמואל בנבנשתי זצ"ל, לפני כ-450 שנה)

...

"וגם האשה המתקשטת לפני האנשים בזה היא מדלקת ליבם ומכנסת הרהורים בליבם, ובזה עונשה גדול מאד שהיא נותנת מכשול לפני רבים. הלא אסרו חכמים להסתכל בבגדי צבעוניים של נשים השטוחים בכותל אפילו כשאינה מלובשת בהם¹, כל שכן שיש

1. כמבואר במסכת ע"ז דף כ, ופירש רש"י שם: "בעתיקי - שלבשתן וכבר ראה אותה מלובשת בהן, וכשחוזר ורואה אותן נזכר ביופיה". [ועי' בשו"ת שלמת חיים (החדש) אה"ע ס"י ע"ג

סיפור חיזוק

מרן הסטייפלער זצוק"ל

סיפר הגאון רבי אליהו מן שליט"א: נכנסתי פעם אל הקודש פנימה למרן הסטייפלער זצוק"ל, ושאלתי - אני נוסע יום יום לומר שיעור בישיבה בפתח תקוה, והדרך מלאה מכשולים, מה לעשות? והשיב לי מרן בזה הלשון: העס ליינט אייך נישט די גאנצע מעשה! [פירוש: לא שווה לך כל הדבר!] ולאחר מכן הוסיף, תקח משקפי שמש וצבע אותן בלורד שחור, ותשאיר רק כמה שמוכרח לראיה הכרחית.

עיון דשמעתא

הרב מאיר גרין שליט"א

מהגליון הקודם

לענין

הנה בסוגיא ד'דת יהודית' בכתובות (דף עב.) נתבאר דין כיסוי הראש [ויצאה וראשה פרוע] והזרועות [שם ע"ב במראה זרועותיה וכו']. ויל"ע מדוע לא הוזכר גם חובת כיסוי הרגל? [והרי דת יהודית נ' בראשונים דהיינו מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, (רמב"ם הל' אישות כד יב, ש"ע אבהע"ז קטו ד)]. ויל"ע פ"י לשון פיה"מ להרמב"ם שם (כתובות פ"ז מ"ד) עיי"ש.

הלכות צניעות בסוגיות הש"ס והפוסקים

(א) ידיעה יסודית וחשובה ראוי שידע כל הבא לברר ולידע את גדרי והלכות הצניעות, שאף שהרבה הלכתא גבירתא יש לנו ללמוד בהלכות אלו מסוגיות הש"ס ודברי הפוסקים, אמנם אין בכל הש"ס סוגיא שנתחזה לענין זה, וכן ברמב"ם ובש"ע לא נתבארו להדיא הלכות וגדרי הצניעות, וכל ההלכות שנתבארו בש"ס בענינים אלו, לא באו אלא אגב אורחא, דהיינו שמתוך דברי הגמ' בענינים אחרים נתבאר בדרך אגב מה היא ההנהגה הראויה המחויבת לבנות ישראל בעניני הצניעות.

והנה הסוגיא העיקרית והמרכזית המבארת ענינים אלו היא הסוגיא דהעוברת על דת יהודית שבכתובות בפרק המדיר (דף עב.), אמנם גם סוגיא זו לא זהו ענין הסוגיא ולא באה ללמדינו את גדרי ההלכה של 'דת יהודית', אלא ללמד את דיני העוברת על דת יהודית שתצא שלא בכתובה, ולכן לא נתבאר שם אלא כמה דוגמאות [שכנראה היו מצויות בזמנם] וכמו שכתב הרמב"ם בפ' המשנה שם (פ"ז מ"ו) וז"ל: ואמרו טווח בשוק שמראה זרועותיה לבני אדם, או שהיא טווח ונתנה וורד או הדס או רמון וכן הדומה לזה בגבות עיניה או על לחיה, וכל כיוצא בזה מן הפריצות ומיעוט הצניעות, עכ"ל. דהיינו שהענינים שהוזכרו במשנה הם דוגמאות למעשים שיש בהם חוסר צניעות, שדינים הוא שתצא שלא בכתובה.

וממילא ודאי שאין ללמוד מהשמטה של ענינים מסוימים שלא נתבארו בסוגיא, שהם אינם בכלל 'דת יהודית' כיון שלא בא הש"ס ללמדינו כאן את גדרי ופרטי הדינים של דת יהודית, רק ללמד שהעוברת על דת יהודית תצא שלא בכתובה, אלא שאגב אורחא למדנו כמה מפרטי דת יהודית.

המחשה נפלאה לדרך שבה למדנו מהש"ס את פרטי וגדרי הלכות הצניעות, ניתן לראות בסוגיא בברכות (דף כ.) שהגמ' מספרת על רב אדא בר אבהה שראה גויה שהיתה לבושה ב'כרבלתא' בשוק, וסבר שבת ישראל היא וקם קרעיה מינה וכו', עיי"ש. ובגליון שם הובא דברי הערוך (בערך כרב) שכתב וז"ל, הן איתתא דלבשה כרבלתא בשוקא פי' בגד אדום כגון כרבלתא דתרנגול שאין דרך בנות ישראל להתכסו' בו שהוא פריצות ומביא לידי עבירה, עכ"ל. וכתב המהרש"ל בחכמת שלמה שם וז"ל, בערוך פי' מלבוש אדום כעין כרבלתא דתרנגולא ואין דרך בנות ישראל להתכסות בו שהוא פריצות ומביא לדבר עבירה עד כאן, ורש"י פי' (שם ד"ה כרבלתא) דכרבלתא הוא לבוש חשוב כמו פטשיון וכרבלתהון (דניאל ג'), ולפירש"י נראה בעיני שהפריצות היה שהלכה במלבוש חשוב לשוק בלא כסוי סרבל, עכ"ל. הרי שלא נתפרש בש"ס דיש איסור ללכת בבגד אדום או בבגד חשוב לשוק, לולי ה' שהיה לנו, שבהשגחה פרטית ע"י מעשה שהיה נודעו לנו הלכות אלו. [ועוד יש ללמוד הלכות אלו מהסוגיא דברכות כד לענין ק"ש ואיסור הסתכלות, סוגיות בשבת במה אשה לענין תכשיטי אשה, שבת דף צח למה משכן דומה וכו', ועוד].

(ב) ובאמת דבר זה צריך הסבר, מדוע לא נתבארו הלכות הצניעות באר היטב, למה נגרעו מכל מצוות התורה שיש להם משניות או לכה"פ סוגיות בש"ס, המבארות אותם באר היטב, ואעתיק בזה את דבריו הנפלאים של הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל בספרו שו"ת להורות נתן (ח"ה קונטרס מבעד לצמתך אות ה) וז"ל: ואף דלא נזכרו ברמב"ם ובשו"ע בהדיא שאסור לאשה להשמיע קולה בפני אנשים, וברמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה ה"ב) ובשו"ע אה"ע (סי' כ"א סעיף א') כתבו דאסור לשמוע קולה, והוא איסור על הגברא, ואיסורא דידה לא נזכר, הנה באמת גם לא נזכר בהדיא [בש"ס] וברמב"ם ושו"ע דאסור לאשה לצאת בבגדי פריצות, ורק ממילא נשמע מהא דמבואר באה"ע (סי' קט"ו ס"ד) לענין שיוצאת בלא כתובה, שכתבו דאם טווח בשוק וורד וכיו"ב כנגד פניה על פדחתה או על לחיה כדרך שעושות העכו"ם הפרוצות או שטווח בשוק ומראה זרועותיה לבני אדם הו"ל עוברת על דת יהודית שהיא מנהג הצניעות שנהגו בו בנות ישראל ויוצאת בלא כתובה עיין שם. ועיין יו"ד (סי' קע"ח ס"א) דמלבושים שנהגו בו העכו"ם לשם פריצות כגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים וכדומה לזה אסור משום חוקת העכו"ם, ועיין ביאור הגר"א שם. אבל יסוד עצם הדין שהאשה אסורה לצאת שלא בצניעות לא נכתב בהלכה מיוחדת. והטעם נראה פשוט, כמש"כ הרמב"ם בפירושו המשניות (מנחות פ"ד) וז"ל "והמשנה לא דברה על אלה המצוות [ציצית תפילין ומזוזה] דבר מיוחד לכלול דיניהן עד שיהא חייב לפרש אותן, וסיבת זה בעיני, לפי שהיו הדברים האלו מפורסמים בזמן חיבור המשנה והיו ענינים ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל, ואין ענין מהן נפלא משום אדם, וע"כ לא ראה לדבר בהן כמו שלא הסדיר התפלה ר"ל נוסחה ואין יתנהג שליח ציבור, לפי שהיה מפורסם ולא חברו בזה סידור אבל חברו ספר גמרא וביאורו" עכ"ל. וכמו כן ענין הצניעות נתפשט בישראל מאז ומעולם, ואיסור הפריצות היה מפורסם לכל עד שלא היה צורך להשמיע את האיסור דאסור לצאת בבגדי פריצות, והפחיתות והנוק שבו היה מודעת על פני תבל, עכ"ל.

הרי שבזמנם לא הוצרכו כלל לבאר ולהגדיר את המותר והאסור בהלכות צניעות הלבוש וההנהגה, וכל מה שבא בזה בש"ס, הוא בדרך אגב, שחס רחמנא עלינו דור אחרון שירדנו פלאים, ודברים שהיו פשוטים בעבר בזמן שהיו הדורות כתקנם נעשו מעורפלים, ואיננו יכולים כבר לידע את כללי ופרטי הלכות הצניעות מהמסורת בלבד, שנוכל ללמוד מהדברים שנתבארו בש"ס באגב אורחא, אמנם ודאי דלא שייך ללמוד ממה שלא נכתב, כיון שגם מה שנכתב לא נכתב אלא בדרך אגב.

לענין

מבואר בראשונים ד'דת יהודית' היינו מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, (רמב"ם הל' אישות כד יב, ש"ע אבהע"ז קטו ד). ויל"ע מה יסוד החיוב לנהוג במנהגים אלו, והאם יתכן שהם משתנים מזמן לזמן או לא?

ניתן לשלוח תירוצי לקושיא וכן שאר הערות והארות במספר 074-7968206

הפוגם עינינו מחשיך עיני נשמחנו

כתב הראשית חכמה (שער היראה פ"ז יב) "שהפוגם עינינו מחשיך עיני נשמחנו ח"ו". ולעתיד לבא כשכל ישראל יגילו ויצהלו בבנין בית המקדש לא יוכל הוא לראות ולחזות בנועם ה', כמש"כ הראשית חכמה (שער האהבה פ"א מה) על הפסוק כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון "דבלי ספק לא יזכו למעלה זו אלא הצדיקים ששמרו את עיניהם כראוי". והטעם בזה מבואר, דכיון שהחשיך מאור עיניו וקלקל אותם, אין בכוחו לראות באור הבהיר של השכינה, דראיית פני השכינה מצריך עינים טהורים ומזוככים.

וכמו"כ כתב הח"ח בשמיה"ל (ה"ב פ"ל) לענין השכר בגן עדן, "שאם לא היה נזהר בחוש הראייה שלו, ידע בבירור כי לעתיד לבא יהיה כמו סומא ולא יוכל להביט באור ה', וערך הקלקול בעיניו תלוי לפי ערך הפקדו, וכמה יתמרמר האדם ע"ז לבסוף, שתחת רגע אחד של הנאה בכל פעם שהלעיטו היצר בפיתוייו, השחית את עיניו והחשיכים במה שהמשיך בכל פעם את רוח הטומאה של רוח זנונים עליהם", עכ"ל בקיצור.

ויותר מפורט כתב הבן איש חי (ספר עוד יוסף חי פר' ואתחנן שנה א'), שכאן בעוה"ז עיקר חיות האדם הוא מהנאת האכילה, וכשעולה לגן עדן התחתון עיקר החיות וקיומו הוא מהנאת הריח, ואח"כ כשעולה לגן עדן העליון שם הנשמה ניזונת בראיה שמסתכלת בזיו השכינה, וע"ז אמרו חז"ל צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שהוא הנאה בעינים שלהם. וזהו כדוגמת הפנים של האדם, שלמטה נמצא הפה ובאמצע האף ולמעלה העינים. ומאחר שתכלית המעלה של הנאת נשמות האדם הוא בעינים, לכן צריך לקדש ולטהר העינים שלו בהיותו בעוה"ז יותר מכל אברים שלו.

תנאים ואמוראים בחרו לסמות את עיניהם

זהו לשון המדרש (ילקוט פר' ויחי קס"א): מעשה בר' מתיא בן חרש שהיה יושב בביהמ"ד ועוסק בתורה, והיה זיו פניו דומות לחמה וקלסתר פניו דומות למלאכי השרת, שמימיו לא נשא עיניו לאשה בעולם. פעם אחת עבר שטן ונתקנא בו, אמר אפשר אדם כמו זה לא חטא. אמר לפני הקב"ה, רבונו של עולם ר' מתיא בן חרש מה הוא לפניך, א"ל צדיק גמור הוא, אמר לפניו תן לי רשות ואסינתו, א"ל אין את יכול לו, אעפ"כ, א"ל לך. (דרך אגב, אמר הגה"צ ר' דן סגל שליט"א, רואים מכאן שהשטן לא מתפעל מכלום. אדם יכול לאחוז במדרגה רמה בעבודה שנים רבות, ופתאום בא לו כזה יצה"ר שהוא מתפלא בעצמו ואינו יודע מה אירע לו. אבל כאן רואים שזהו דרכו של השטן שלא מתפעל מכלום, ואפי' על אדם שהקב"ה מעיד עליו שהוא צדיק גמור הוא אומר תן לי ואנסנו, ואף שהקב"ה אמר לו "לא תוכל לו" הוא ממשיך ואומר אעפ"כ). נדמה לו כאשה יפה וכו' עמד לפניו, כיון שראה אותה הפך פניו ונתן לאחריו, שוב בא ועמד לו על צד שמאלו הפך פניו לצד ימין, היתה מתהפכת לו מכל צד, אמר מתיירא אני שמא יתגבר עלי

יצה"ר ויחטיאני. מה עשה אותו צדיק, קרא לאותו תלמיד שהיה משרת לפניו, א"ל לך והבא לי אש ומסמרין, הביא לו מסמרין ונתנם בעיניו. כיון שראה השטן כך נזדעזע ונפל לאחוריו. באותה שעה קרא הקב"ה לרפאל, א"ל לך לרפא את ר' מתיא בן חרש. בא ועמד לפניו, א"ל מי אתה, א"ל אני הוא רפאל ששלחני הקב"ה לרפאות את עיניך, א"ל הניחני מה שהיה היה. חזר לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם כך וכך אמר לי מתיא, א"ל לך ואמור לו אני ערב שלא ישלוט בו יצה"ר, מיד ריפא אותו. מכאן אמרו חכמים כל מי שאינו מסתכל בנשים עאכו"כ באשת חבירו אין יצה"ר שולט בו, עכ"ל.

ועוד איתא בתשו' הגאונים (סי' קע"ח) שרב היה נהוג שלא היה מסתכל מד' אמות וחוצה כל ימי חייו, וכשמת רצו רב יוסף ורב ששת תלמידיו לנהוג אחריו ולא יכלו וסימו את עיניהם. חזי' מכל זה עד היכן מגיעים חומרי הדברים.

תיקון הפגם

נעתיק כמה תיקונים למי שכבר פגם את עיניו וקלקל אותם, ורוצה לתקנם כדי שיהיה ראוי לכל המעלות הגדולות בזה ובבא לחזות בנועם ה' ולקבל פני השכינה.

- מתיקון העינים הוא מה שאמר הכתוב "ושח עינים יושיע" (ראשית חכמה קדושה פ"ח אות ט"ו). וכ"כ בספר חרדים (מצות תשובה פ"א) דיטיב פעלו בדבר אשר זדה, אם הסתכל בעריות יתנהג בשחות עינים תמיד. וכן ממש כתב רבינו יונה בשער התשובה (שער א' אות ל"ה), וכן הבאנו לעיל (פ"א) מהח"ח זצ"ל. ותיקון זה בנו הראשונים הנ"ל על מה שאמרו חז"ל (שמו"ר כ"ג ג') צדיקים בדבר שחוטאים בו מתרצים. וכתב הראשית חכמה (שם אות מ"ה) "שלפחות לא יעבור על תיקון זה מלהיות שח עינים בשעת התפילה".

- עוד אמרו חז"ל (ויק"ר כ"א ו') אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצוות. וע"כ כתב הפלא יועץ (ראה) יסתכל בציצית ועיניו תחזינה בספר לקרות תורה ותפילות וברכות. וכ"כ הראשית חכמה דבפרט בתורה שבכתב, ובפרט מן הפרט כשעולה לקרות בספר תורה בבית הכנסת.

- והמג"א (סי' קי"ד בשם הכוונות) כתב דכשמגביהין הספר תורה מצוה לראות הכתב, וכשרואה אותיות עד שיוכל לקרותם מגיע אליו אור גדול.

- ורבינו יונה בשערי תשובה כתב שתיקון לעוון העינים הוא להוריד דמעות בעיניו על עוונותיו כמו שאמר דוד וכו' ע"ש. וכ"כ ג"כ האורחות צדיקים (שער התשובה) שעוון סרסרות העינים יכופר בדמעות... וכשיבכה על פשעיו יאמר "דמעותי יכבו חרון אפך ותשובת מעשי ישיבו אפך ממני".

נורא נוראות...

איך כתוב ברש"י "כל מקום שיש זנות וע"ז אנדרלמוסיא באה לעולם והורגת רעים וטובים", וזה לא 'מתהלך בקרב מחניך להצילך' ולא יראה בך ערוות דבר, אז למה מחכים, למה...?

לתת פרנסה יותר לעושי הפאות??

אני באמת לא רוצה לומר מה היה צריך לעשות להם... להשחית?! בשביל מה? בצע כסף?! אף אחד לא חושב את הטובה של הנשים הצדקניות... רק בצע כסף רחמנא ליצלן!

אנחנו רואים שזה 'מארה', תראו איזה אסונות... איזה צרות!

צריך לראות בעז"ה לעשות תיקון גדול בזה, כמו שכתוב על זה בענין של תשובה שזה נקרא תיקון גדול, כתוב בחז"ל, כך כתוב ברמב"ם, שצניעות זה תיקון גדול.

אני מבקש מכם, מי שישנו פה היום ואת מי שאיננו פה היום, חוסו! רחמנות!

מה אנחנו עושים, אף אחד מאיתנו אם היה מבין את זה לאשורו, לא היה... כלל ישראל לא חשודים על זה... רק מה? מתעלמים, כאילו לא זה גורם! פעמים שאתה מתעלם... לא זה, לא זה... זה דברים אחרים...

אבל חז"ל אומרים אחרת, מה אני יכול לעשות? גם אני הייתי רוצה להגיד אחרת, מה אני יכול לעשות? לכן חוסו!

להיפך, איש את רעהו יעזור, כל אחד יחזק את השני, כל אחת תחזק את השניה, עם המבט האמיתי לרחם על כלל ישראל! בפרט אנחנו עומדים כעת במוצאי שביעית, לא פשוט...

אין לו לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד מזמן חורבן בית המקדש, והד' אמות של הלכה זה ה'בך בחר'... אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, זה המהות האמיתית של אשר בחר בנו מכל העמים, בעיקר וביתר שאת ב'ונתן לנו את תורתו', לומדי התורה, שומרי התורה, השאר זה נספחים... נסרכים...

בפרט כעת, אתם הרי רואים את המצב.

אנחנו מדברים יחד, עד מתי?

אני כואב לי הלב שאני לא ראוי לדבר...

זה פיקוח נפש... זה פיקוח נפש... ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, אני מבקש... אני מתחנן... חוסו... רחמו...

כל ההנהגה היום בענייני הצניעות, אין עצה מלדבר ברחל בתך הקטנה, כל הפאות שהולכים היום, שזה ממש ההיפך הגמור של תכלית הכיסוי ושל כל הצניעות.

אני כבר הזכרתי מה ששמעתי - אבדל לחיים - ממורי ורבי רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, הוא אמר: בזמנו - אני אומר כמעט מילה במילה ממה שהוא אמר - לפני 50 שנה אם היתה באה אשה עם פאה בירושלים היו סוקלים אותה באבנים, ועל הפאה של פעם - אני זוכר את המילים שהוא אמר - אפילו עיוור היה רואה שזה פאה, כי זה היה קש, והיום - הוא אמר - באים אלי ואני לא יודע האם זה פאה או לא פאה, והוסיף, ואצלי זה מאוס מאד, דל מינה את ההלכה, זה מאוס מאד, בהנהגה, למה? משל למה הדבר דומה? שאחד אוכל בשר כשר והוא עושה כל ההשתדלות שזה יראה טריפה, שהוא אוכל טרף... כך הוא אמר, מכסים ועושים כל ההשתדלות שייראה שזה לא מכוסה, זה גוי, זה הוא אמר בזמנו, שמה כבר היה אז?...איי...

דברי כיבושין שנאמרו בבכי

מורטיט בענייני השעה מאת המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א במוצש"ק יתרו תשפ"ג, לאחר פיגוע הדריסה ברמות.

(ניתן לשמוע את השיחה במלואה בטל' 0747-962286, שלוחה 31)

השבח וההודאה לו יתברך, כמה ריבוי התורה יש, לימוד התורה, יגיעת התורה, חידושי תורה, שיעורי תורה, ממש באופן נפלא. כמה צדקה כלל ישראל עושה, חוץ מתמיכת התורה שהיא עצמה צדקה עצומה, ושאר צדקות, מי כעמך ישראל, מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ...

ואעפ"כ רואים חרון אף...

מה אני יכול לעשות...? אסור לקטרג... אני לא אוהב לקטרג... ואדרבה, ללמד זכות על ישראל.

מדברים כעת בהצלת נפשות, הצלת נפשות... רואים שהקב"ה כביכול מסיר את ה'מתהלך בקרב מחניך להצילך'... מתהלך בקרב מחניך להצילך, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, שזה המתהלך בקרב מחניך להצילך, אם חס ושלום קורים דברים כאלה, אז הפשט שמסירים את ה'מתהלך בקרב מחניך להצילך', על מה כתוב את זה?

'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', ולא יראה בך ערות דבר, כי אז שב מאחריך, מה זה 'בך'? איפה, על ההרים?! על הגבעות?!?

לא יראה בך ערות דבר, 'בך' הכוונה המהות אמיתית של כלל ישראל, כי בך בחר ה'.

מי המהות האמיתית של כלל ישראל? זה השומרי תורה ומצוות, הבני תורה היקרים והתלמידי חכמים היגעים בתורה... זה 'בך'!!

צריך לראות, איש את רעהו יעזור, לעשות תיקון גדול, שיהיה הכל כמו שפסקו לנו רבותינו זצ"ל שהותיר הקב"ה לדור אחרון, הרב אלישיב זצ"ל, הרב ואזנר זצ"ל, שהם ישבו ודנו ופסקו, וכמו שאומרים זה לא דקדוקים ולא הידורים, זה ע"פ הלכה ברורה אין צריך לראות את הדברים, יש חוברות של הפסקים שלהם...

מצד אחד מי שמתחזק בזה, אין לשער את מה שאפשר לזכות, אין לשער, בגשמי וברוחני בזה ובבא, וחס ושלוש זה בחינה לא תעמוד על דם רעך, אתם לא רואים מה שקורה?

וכעת תראו, הרי כתוב בחז"ל, מובא שכאשר הקב"ה רוצה לעורר את כלל ישראל, דבר ראשון מביא את זה ברחוק, באומות, ברחוק, אם מתעוררים טוב, אם לא - זה מתקרב, זה מתקרב... כמה אסונות נוראיים היה בזמן האחרון ובתקופה האחרונה? מהנגיף, הבריה קלה מה שהנביא אומר שיהיה, וכמה מתו מזה? גיוואלד גיוואלד... ממה? מכלום! אם לא מתייחסים, זה חשוב כמקרה, כמקרה... כמה שינויים במערכות הטבע, בשריפות, בדברים נוראים, נורא נוראות!

כעת רעידת האדמה, בהתחלה כתוב שזה מתקרב, אם מתעוררים - טוב, ואם לא - זה מתקרב, מתקרב, מתקרב... יש לך מתקרב יותר גדול מזה? שזה עומד על הפתח רחמנא לצלן?! למה עוד נחכה?

אתם רואים בדיוק, כמו בקפיטל תהילים (ברכי נפשי - הוזכר בתחילת השיחה), אחרי שנהיה נפלאות הבריה עד אין לשער שהקב"ה עשה, פלאי פלאות, עד "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה", אבל אם זה לא עוזר אז מתחיל ההנהגה השניה, המביט לארץ ותרעד! יגע בארץ ויעשנו... במהרה... כרגיל זה מתקרב לאט לאט... אז בדברים האחרים זה באמת כך, אבל בזה? בבת אחת! כמה המרחק מפה לטורקיה?!... לא פשוט...

כולנו צריכים בעזר ה' יתברך, לחזק ולהתחזק, ולבקש מהשם יתברך

שירחם עלינו, על שארית עמך ישראל, שומר ישראל, שומר שארית...

מאיך, כל מי שמתחזק, הזכות שלו אין לשער לאין קץ! הזכרנו כבר את המסילת ישרים בפרק יט אחרי שהוא מביא מחז"ל כמה המדרגה גדולה של מי שמתאבל על ירושלים, של מי שמצפה לגאולה, למשיח, מתאר, ואז הוא אומר שכל אחד יכול, כל אחד יכול...

אומר המסילת ישרים: בסופו "ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים וכו', המפני תפלתי יכנסו הגליות ותצמח הישועה? תשובתו בצידו, כאותה ששנינו לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה."

ומה הכוונה "תשובתו בצידו"? כלומר שזה לא קושיא עם תרוץ, אלא הקושיא לא מתחילה! "תשובתו בצידו" - מיד היא נמצאת!

"לפיכך נברא האדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם", ואפילו יחיד יכול להשיג! וכל יחיד אפילו אם הוא לא עושה את כל ההצלה, אבל הוא פועל הצלה.

אז אם יבא היצה"ר ויפתה ויגיד: נו, טוב, אין הכי נמי, אני אתחזק אני אתקן, אבל הרי מה כולם גם יעשו את זה? אז מה? אנחנו יודעים בין כך ובין כך...

חוץ מה שזה שקר גמור, אבל אומר המסילת ישרים, אין דבר כזה, נברא אדם יחידי ויאמר בשבילי, והוא עצמו אומר, אפילו אם משיח לא בא בגלל ה'ציפית לישועה' הזו, יש חשבון, אבל הוא, זה שעשה הוא ירויח את זה, את הכל.

אנחנו לא מדברים כעת רק על רווח, מדברים שלא יהיה הפסד! שכל אחד מאתנו שלא יהיה טענה עליו, את נפשך

הצלת... וזה גם שישפיע על אחרים, אבל עד כעת זה נהיה פיקוח נפש... פיקוח נפש...

לכן צריך בעזר ה' יתברך לראות להתחזק, ודאי שצריך להתחזק **בתפילה**, עקבתא דמשיחא, להישען על אבינו שבשמים, אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים, צריך להתפלל אליו יתברך, בפרט בכל הבקשות על הגאולה ועל שמירה וכו'. ודאי שצריך להרבות בלימוד התורה הקדושה, בכל הכוחות, בלימוד התורה בקיום התורה במצוות התורה, חסד, צדקה, אף אחד לא אומר, ודאי, אבל בד בבד **מוכרחים צניעות**.

רבי אהרן ליב שטינמן זצ"ל אמר שהדבר היחידי שכתוב על זה 'ושב מאחריך' זה רק על זה, 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', רואים שזה הנקודה שלנו, כדי שהקב"ה יהיה אתנו הוא צריך שהוא יוכל לשכון אתנו... ממילא... ה' יתברך יעזור שיאמר לצרותינו די, וגם על זה צריך להתפלל שיחזק אותנו ברוח טהרה, בלב נכון, במבט אמיתי.

זה ברור לי, ברור לי, אני יכול... אני יכול לומר כמעט בנקיטת חפץ... שאף אחת מבנות ישראל היקרות שמוסרות עצמם על קיום התורה הקדושה מכל מילי דאנפי, אף אחת לא היתה (מתלבשת כך)... רק שלא חושבים שזה כך... היצר מסמא את עינינו שאנחנו לא נראה שזה כך... (גורם לסילוק השכינה ולאסונות), אבל אם היו יודעים שזה כך, אף אחד לא רק שלא היה רוצה את האחריות על עצמו, לא היה רוצה ח"ו להזיק... לעשות... ובשביל מה... העלם הדעת!...

ה' יתברך יעזור ואנחנו נתחזק, ויקוים בנו 'לא ינום ולא יישן שומר ישראל', והקב"ה יעזור רחמיו עלינו, כשיש שמירה עליונה, גם מהעומדים לכולותינו, גם מהמחלות הארורות, יהיה רפואה שלמה, חיזוק, ונזכה כולנו במהרה ממש, לא רק להצלה, לא רק לשמירה, אלא לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

החזרות

ידיעות ועדכונים

טפח

ערב עיון, חיזוק והעמקה במצות כיסוי הראש
לקבל כח ותעצומות כל אחת במקום שלה ובאופן המתאים לה

דברי חיזוק וברכה מאת
הגאונים הגדולים שליט"א
ע"ג מסך ייחודי
ובלעדי לכנס זה
(עפי' סדר א' ב')

הרב מרדכי שמואל אדלשטיין
הרב נחמיה אורבאך
הרב מנחם מנדל לובין
הרב יהודה סילמן
הרב עמרם פריד
הרב שריאל רחנברג
הרב יעקב מאיר שטרן
הרב שמואל אליעזר שטרן

הגב' ש. שחור תחי' בשיח פותח

כשהחיים הופכים לדרמה
מופע פלייבק
קבוצת פואנטה

רגעי סיום בלתי נשכחים
ט. אלימלך
בשירה שכולה נשמה

יום שני | י"א כסלו
פתיחת דלתות 19:45
התחלת האירוע 20:10

מרכז פיס קהילתי רח' מנחת שלמה 5

הכניסה חופשית | כיבוד קל | שי אישי לכל משתתפת

הבטיחי את מקומך לרישום 074-7955329
לא תתאפשר כניסת תינוקות ועגלות לאולם

בהפקת: **MDN**

בשורה משמחת

לאחר שאזל מן השוק, יצאה לאור מהדורה חדשה ומתוקנת של משחק טריוויה [רביעיות] לילדות בנושא הצניעות בלבוש ובהנהגה.

מומלץ מאד כמתנת יום הולדת, דמי חנוכה וכדומה.

44 קלפים ארוזים בקופסא. המחיר 15 ₪ בלבד.

ניתן לרכוש בטלפון
025810763

קווי ושכנתי

קו עדכונים והצטרפות להפצה עבור כלל המפיצים בכל רחבי הארץ בטלפון:
074-7968158

כמו"כ ניתן לקבל עדכונים על הגיליון ולשליחת תגובות וחומרי ועוד בטלפון:
074-7968206

רשימת קווי חיזוק לנשים

קו באשור תלכי
סיפורים אישיים קטעי הומור ושיעורים מגוונים
074-79-62579

קו איילת העוזר
02-5495372

קו מעל הטבע
הרצאות, שו"ת, מאזינות משתפות.
0733-835-300

קו הישועות
0733-83-40-50

קו בראש ובראשונה
תוכניות, סיפורים אישיים, קטעי הומור, מבצעים.
02-99-450-47

רשימת קווי חיזוק לגברים

מערכת ליני ער
עדכונים, הקלטות מגדולי ישראל, דעת גדולי הדורות, אברכים מספרים, מאגר שדכנים ועוד.
074-796-22-85

מערכת דברי רבותינו
כינוסים בראשות רבותינו שליט"א, הקלטות מגדולי ישראל, שיעורים בסוגית כיסוי הראש.
0733-479-287

קו איילת העוזר
02-5447013

קו בראש ובראשונה
שיעורים מגוונים בנושאי הצניעות ושו"ת מעניין ומפורט בשלוחה 5
02-6643292

לתרומה ושותפות חפע בנדרים פלוס 'ושכנתי'

הבשורה לשוחרי התורה וההלכה

חדש
בעולם
הספר!

בגדי קודש

רבים מאיתנו נתקלים בשאלות רבות בנושא כיסוי השוק והמסתעף, כגון:

מהו מקום השוק - עליו נאמר "שוק באשה ערוה"? / מהיכן נבעו דברי הפרי מגדים והמחנ"ב בנושא זה? / האם מותר לכסות את השוק באופן חלקי בלבד? / היאך דין הגרביים השקופות או שצבען דומה לגוון הגוף? / האם איסור לבישת בגד צמוד חל גם על אזור השוק? / האם דת יהודית יכולה להשתנות לפי מנהגי המקום והזמן? / מהו מקור חובת כיסוי האשה? / האם שייך לטעון שהגרבים "לא יסתכלו" ו"לא חיישינן לרשיעי" וכיו"ב? / האם הבעל צריך להעיד לאשתו בנושאים אלו, ומה הדרך וההנהגה הנכונה בזה? / מהו דעת גדולי זמנינו (מרבני בעל ה"שבט הלוי", הגר"ח קניבסקי, הגר"צ אבא שאול, ועוד) בכל זה?

הזמינו עכשיו

במחיר השווה לכל כ"ס [40 ש"ח]

רשימת המוקדים רשומה בתחתית המודעה

להזמנת הספר לשאר הארץ: 055-6769331

הגיע הזמן לברר את הסוגיא לעומקה
הספר החדש

"בגדי קודש"

יתן לך מבט מעמיק וידע מקיף בנושא כיסוי השוק
בהלכות, דת יהודית, והמסתעף

ב-400 עמודי הספר תצלול לתוך בירור יסודי
ומקיף של דעותיהם של כל גדולי הפוסקים
לאורך הדורות, מיסודות הדין והראשונים עד
פוסקי זמנינו.

שבעה פרקים המרחיבים על כל תתי הנושאים
המסתעפים מן הנושא - מגישים את כל המידע
בצורה בהירה וברורה במקום אחד בס"ד, תוך
התייחסות מפורטת לשאלות המצויות בנושא.

בין אם אתם תלמידי חכמים, רבנים, או פשוט
אנשים סקרנים המחפשים תשובות מדויקות
ומעמיקות לשאלות - ספר זה יהיה עבורכם מקור
ידע יקר ערך.

הספר מעוטר בהסכמותיהם של גדולי הדור
ורבנים רבים נוספים

נתיבות - 054-8593232. **אלעד** - 053-3177011 (הרב בן ברוך) או 054-8438502 (רבי אוריאל כהן). **קרית גת** - 052-7674818. **אשקלון** - 052-7608139. **בני ברק** - איזור קהילות יעקב: 052-7103298, רחוב מתתיהו: 055-6720045, קרית הרצוג: 052-7690397, שאר העיר: 053-3198549. **ביתר** - גבעה ב': 058-3277123. **קרית ספר** - 052-7611762. **אשדוד** - רובע ז ורובע ג: 054-8455829, רובע ו: 053-3160271. **ירושלים** - גאולה: 0533197375, צפניה: 02-5400180. **ברוך**: 050-4112600, בית וגן: 054-8454027/9, נוה יעקב וסנהדריה המורחבת: 052-7190188, רמות: 050-4123128. **צפת** - 055-6776440. **בית שמש** - 052-7160259, וכן: 052-7608108. **טבריה** - 054-8417669, דימונה - 0583279981. **ראש העין** - 055-7603011. **חולון** - 052-7155021. **רחובות** - 052-7195054. **חריש** - 053-3139364. **רכסים** - 052-7148699. **לשאר הארץ ולקבלת חומר נוסף בנושא זה** - 055-6769331.

לתרומה ושותפות חפע בנדרים פלוס 'ושנתי'